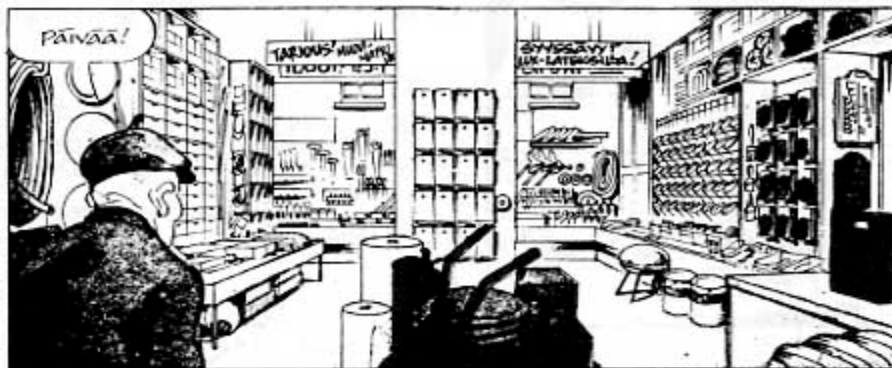

IDEOINNISTA

tässä vaiheessa ilmaista esim. sanalla "parturi"? (Hyvin harvoin idea putkahtaa tietoisuuteeni täysin valmiina piirrettäväksi). Olen havainnut, että tällöin alitajunta on saanut hiljattain "parturiin" liittyviä syyksiä ja vertaillut niitä vanhaan alan varastoon. Aihetta on ilmeisesti jo verrattu myös aikaisempiin sarjoihin ja tämän hetken tilanteeseen, koska yhteys aiempaan ratkeaa roolijakoa myöten yleensä suuremmin mieltämittä - sekin lähinnä tarkastuksen vuoksi. Alitajunta siis tietää, että juuri tällä kertaa juuri tämä aihe on käyttökelpoinen ja ilmaisee asian tajunnalle vastaavana tunteena. Aina ei käy niin onnellisesti, että alitajunta olisi tehnyt valmistelemaan työn näin pitkälle. Tällöin on analysoimalla yritettävä löytää idea, yritettävä tietoisesti tehdä tämä vertailu ja valintatyö. Näinkin idea löytyy, mutta se vie aikaa. Ja kun juuri siitä on pulaa, saattaa tuloksena olla ns. välisarja. Aikapulan aiheuttama työpaine on siis kaksiteräinen ideointiväline.

Alitajuinen ideanvalmistelu ei ole pelkkää perinnöllistä lahjakkuutta. Tätä tapahtuu kaikkien alitajunnassa, riippumatta siitä, millaiseen ideointitoimintaan se on viritetty: uuden talousjärjestelmän, betonielementtiyhdistelmän vaiko ruokalistan valmisteluun. Alitajunnan viritäjä on halu, tarve tai pakko - miten kukin sen kokeekin. Oman ideointitoimintani moottori on haluni ilmaista itseäni ja käsitystäni todellisuudesta piirrettyinä tarinoina, sarjakuvina.

Sarjan huolellinen etukäteissuunnittelu ohjelmoi alitajuntaa. Oma mielikuvaa tulevasta sarjasta pitäisi tarkentaa mahdollisimman pitkälle, ennenkuin ensimmäistäkin yksittäisideaa lähdeään etsimään. Mielikuvalla en tarkoita nyt tyyliä ja muotoa, vaan syvempää sisältöä: mitä halutaan ilmaista? kenelle? missä hengessä? Millaiset julkaisupuitteet tämä tarvitsee? Näitten kysymysten selvittäminen antaa tuleville ideointiprosesseille halutun suunnan sekä selvät vertailu ja kehittälyperusteet. Sitten tulee selvitetäväksi lukuisia joukko yksityiskohtia: Millaisia hahmoja käytetään, millaista ympäristöä, millaista tekstiä. - Taas tarkoitin luonnetta, olemusta, en ulkonäköä. Tämän puolen ideoinnista jättäisin viimeiseksi, edellisten ratkaisujen ohjattavaksi. Sisältö määrätään muodon. (Sarjakohtaisesta ideoinnista ensi kerralla).

Tarmo Koivisto

● Lapsilla on kadehdittava kyky esittää perustavaa laatua olevia kysymyksiä. Kuten: "Mitä mä piirräisin?" Vanhempana tuolla kyvyllä on taipumus muuttua yrittäjäksi välttää niitä ja päästä helpolla: "Piirrä vaikka kissa." Niinpä 40-vuotias kuvataiteilija saattaa hyvinkin intoutua vähintään kissankuvia seuraavaksi kymmeneksi vuodeksi. Mutta ei 4-vuotias. Hän haluaa vastauksen vielä yhteen kysymykseen: "Miksi?" Tämä saattaa olla epähieno kysymys taiteellisen suorituksen tehneelle - etenkin, jos syntynyt teos antaa siihen aiheen. Kysyjältä puuttuu joko syvempää taiteellista ymmärtämystä tai sitten hän haluaa loukata.

Tällainen klassisissa taiteissa yleinen suhtautuminen luovaan työhön ja sen tuloksiin heijastuu vähän myös niiden ulkopuolelle, sarjakuviiinkin. Työprosessiin ja varsinkin ns. ideointiin liitetään mielellään jotain hyvin mystillistä ja ylimateellista. Idea joko yksinkertaisesti vain putkahtaa esiin lahjakkaita aivoista, tai sitten sitä haudotaan ja houkuttellaan esiin mitä kummallisimmin rituaalein. Kynien ja kynsien pureskelu, kehon pikkutarkka tutkiminen ja alkoholipitoisten juomien nautiskelu tulokoon mainituiksi siitä tavallisemmasta päästä.

Ei käy kieltäminen, etteikö ihmisen päässä tapahdu paljon selettämättömiä asioita niin tiedemiehille kuin sille itsellekin, mutta pelkästään niiden varaan ei sarjuri voi elinkeinoaan rakentaa.

Ideointi on tapahtuma, jota osin on mahdotonta erottaa muista työvaiheista - tai edes ha-

Kun tämän sarjan ideointi oli aikoinaan lopulta aloitettava, ei minulla ollut aavistustakaan aiheesta - kuten tavallista. Ja kiire oli kova - kuten tavallista. Pengottuani umpimähkään tuoreimpia muistikuviani takertui ajatus jostain syystä mielikuvaan rautakaupasta. Erilaisia rautakauppaelämyksiä vuosien varrelta muistui kumman helposti mieleen jopa usean sarjan tarpeiksi. Lopulta oivalsin, että olin muutama päivä aiemmin käynyt ostamassa taskulampunpolttimeita ja etsiskellyt niitä hyvän tovin palvelun puuttuessa. Alitajunta oli ilmeisesti heti ryhtynyt töihin aivojen arkistoissa...

vaita. Se alkaa jo ennen kuin asianomainen "ideoija" tietää ideoivansa ja tuntee tarvetta ilmaista itseään. Ja usein se jatkuu vielä silloinkin, kun käytännön ideoinnin tulos on jo valmistunut.

Nollatilanteesta ei kenenkään tarvitse lähteä, sillä asioita on jo koko joukko valmiiksi ratkaistuna: Kukaan ei joudu valitsemaan perintötekijöitään, kulttuuriympäristöään eikä historiallista ajankohtaa, johon syntyy. Elämäkokemusta kertyy koko elinajan - myös sellaista, mistä kieltäytyisi, jos saattaisi. Varma voi olla myös siitä, ettei kukaan muulla ole samanlaista yhdistelmää geneejiä, ympäristötekijöitä ja kokemuksia. Ideoimpepa sitten sarjakuvaa tai joululahjaa, nämä ovat aina ohjaamassa prosessin kulkua, halusimme sitä tai emme. Niinpä on parasta tiedostaa ja tunnustaa tämä - ja käyttää sitä hyväksi. Kysymys on oman itsensä ainutlaatuisuuden hyväksymisestä ja kehittämisestä tältä pohjalta. Mestareitten jäljittely on aina hyvää harjoitusta, kun se tapahtuu oman persoonan ja ilmaisun rakentamiseksi. Jos päämääränä on tulla vaikkapa uudeksi Elvikseksi, niin lähelle voi moni päästä, vaan kukaan ei perille; sillä Elvis on ollut jo. Mutta minunlaistani ei...

Miten sitten käyttää omaa erityislaatuaan ideoinnissa? En ole sielutieteilijä, joten yritän vastata pitäytymällä vain omiin kokemuksiini.

Ideointi tai luova ajattelu on järjestelyä, uuden järjestyksen etsimistä. Lähtökohtana on aineiston kaaos tai vanha järjestyks. Aineisto on kaikki se, mitä tajunnan eri kerroksiin on kertynyt. Kaikki on tallella vaikka suurin osa on pillossa: vain murto-osa on tahdonalaisessa käytössä.

Ideointiprosessi näyttää käynnistyvän jostakin tiedostetusta sysäyksestä. Alitajunnalla tuntuu kuitenkin olevan tietty valmius rekisteröidä tällaisia sysäyksiä kaiken aikaa, eikä vain silloin, kun niitä tarvitaan. Joskus jälkikäteen oivaltaa idean alkuperän olevan paljon kauempana ajassa kuin sen tiedostamishetki.

Tiedostettu sysäys tulee monasti vasta sitten kun sen on pakko tulla - eli viimeisenä mahdollisena ajankohtana, jolloin sarjan vielä ehtisi valmistaa aikataulun mukaisesti. Tällainen paine on paras tajuntamateriaalini selaaaja. Se nostattaa tuskanhien myötä varminmin myös käyttökelpoiselta tuntuvan ideantaimen. Mutta miksi se tuntuu käyttökelpoiselta, vaikka koko idean voi